

Nebehlid sírový
vyfotografovaný
v Rudém moři.

Tanec se žraloky

POKUD SI MYSLÍTE, ŽE ŽRALOCI JSOU NEBEZPEČNÍ, JSTE
VEDLE. JE TO PŘESNĚ NAOPAK. SETKÁNÍ S NIMI JE PRO
ČLOVĚKA TOU NEJKRÁSNĚJŠÍ ODMĚNOU.

ZEMĚ JE PLANETOU DVOU SVĚTŮ. Ten menší známe, narodili jsme se v něm a také zemřeme. Druhý svět býval pro člověka jako suchozemského tvora po staletí nedostupný. Přitom je barvitější, rozmanitější a stále skrývá tajemství, o jejichž existenci nemáme ani potuchy. Do nedozírných prostor pod hladinou moře můžeme však nahlédnout, ponořit se do stavu beztlíže a stát se alespoň na chvíli součástí nejzáhadnějších a zároveň nejuzáhadnějších míst naší planety. Martina Balzarová s nimi žije již 15 let. A nejen žije, ona je fotí, popisuje, píše o nich a představuje je stále novým a novým návštěvníkům. A posílá všem suchozemcům jasnou zprávu: Pokud si myslíte, že potápění není pro každého, tak se ošklivě pletete.

Jak jste se dostala k potápění?

Začali jsme se potápět společně s tatínkem. Čekal, až mi bude dvanáct let, a šli jsme společně do kurzu. Chytilo ho to natolik, že se stal potápěčským instruktorem a dnes už nedělá nic jiného, než že se potápí. Pořádáme zájezdy pro potápěče do celého světa.

Co je na potápění nejlepší?

Stav beztlíže, který při něm zažíváte, je úžasný. Člověk se může na věci dívat z jiných úhlů, které na souši nejsou možné. Já třeba velmi často fotím hlavou dolů. Pod vodou je klid, pohoda, je to relaxace a člověk si nádherně odpočine, spadnou z něj všechny

starosti. A je to skvělé i pro hendikepované lidi, kteří třeba nemohou chodit. Pod vodou se mohou pohybovat zcela volně jako nikde jinde. Potápění není fyzicky náročné. A je to ideální rodný sport, mohou ho společně dělat děti s rodiči a prarodiči.

Do kolika metrů se jako rekreační potápěč můžete dostat?

Hranice pro rekreační potápění se vzduchem je čtyřicet metrů. Vzduch, jak všichni víme, je směs kyslíku a dusíku. Pokud se potopíme, tak s narůstající hloubkou se zvyšuje okolní tlak a se zvyšujícím se tlakem se mění vlastnosti plynů, které vdechujeme. Dusík začíná být narkotický a člověk pod vlivem pak snadno může udělat

nějakou hloupost. Kyslík představuje ještě větší problém. V hloubce 66 metrů se stává toxický a napadá nervovou soustavu, způsobuje poruchy vidění, křeče, bezvědomí a utonutí.

Kde je na světě nejkrásnější potápění?

Určitě pro nás Evropany v Rudém moři. Máme to kousek a opravdu to stojí za to. Je tam nádherné moře, spousta vzácných malých, ale i velkých živočichů. Nejkrásnější nepoškozené útesy najdeme hlavně na jihu Egypta a pak v Súdánu. Člověk se tu potápí mezi úžasnými korálovými útesy, tisícihlavými hejny ryb a při velkém štěstí i stohlavými hejny kladivounů. Pro milovníky vrakového potápění je zase hlavně na severu Egypta spousta potopených vraků lodí z různých období.

Krásnější i třeba ve srovnání s jihovýchodní Asií, Indonésií? S Tichým oceánem?

Hodně záleží na konkrétním místě, lokalitě i ročním období. V Rudém moři v podstatě téměř celoročně vidíte třicet i čtyřicet metrů. Zatímco v jihovýchodní Asii či v Indonésii viditelnostní podmínky ovlivňuje černý sopečný písek, který vše ztemňuje. Viditelnost snižuje i velké množství sedimentů a nečistot z mohutných asijských řek. Způsoby rybolovu jsou v těchto oblastech velmi destruktivní. Probíhá tu rybolov intenzivně za použití třeba tažných sítí ničících mořské dno, není výjimkou ani použití dynamitu. Na spoustě míst pak vypadá moře smutně – mrtvé korály, téměř žádné ryby...

Takže se tam nevyplatí jezdit potápět?

Rozhodně vyplatí. Pořád je zde hodně nádherných míst, která stojí za to navštívit. Určitě se nespoleknete, pokud navštívíte chráněnou oblast nebo národní park. A pokud vyrazíte na otevřené moře, půjdete se potápět v proudech, tak v podstatě téměř vždy budete mít zajištěné perfektní viditelnost a hlavně šanci vidět velkou mořskou megafaunu. Nicméně v místech a v období, kdy se pak vyskytují manty, žraloci velryby a obrovští či filtrující velryby, budete mít skoro vždy značně sníženou viditelnost kvůli velkému množství planktonu. Kdyby nebyl plankton, nebyla by tu tato zvířata – čili to je v podstatě pozitivní zhoršení viditelnosti.

Jak vypadá setkání s těmito obry?

Na Maledivách, podobně jako třeba v Ománu, mě potěšilo, že

mořské ryby a další zvířata se člověka tolik nebojí a nestraní se ho. Máte tak perfektní příležitost na pozorování, natáčení i fotografování. Fascinovala mě i přítomnost miminek různých druhů žraloků přímo na plážích u hotelů. Sedíte na lehátku, koukáte do vody, a tam se hemží malé ploutvičky. Pak vezmete masku, šnorchl a ploutve, lehnete si do vody a za chvíli už nebojácní caparti plavají kolem vás.

Malá velká žena

JAK SE RODÍ POTÁPĚČKA A PODVODNÍ
FOTOGRAFKA

Martina Karásková (Balzarová) momentálně dokončuje doktorantské studium zoologie na univerzitě v Českých Budějovicích. Rovněž vystudovala magisterský obor Učitelství biologie pro SŠ. Potápí se od dvanácti let a o dva roky později, v roce 2001, pořídila své první podvodní fotografie na Sardinii. Od osmnácti let má profesionální kvalifikaci PADI Divemaster a nasbírala i několik potápěčských specializací, např. potápění v suchém obleku, vrakové, noční nebo na podvodní fotografování a natáčení. Nedávno přidala i speciální certifikaci vědeckého potápěče a stala se členem American Academy of Underwater Sciences. Pracovala na několika výzkumných projektech. V Mexiku spolupracovala na rozmnožování korálů a obnově korálových útesů, podobného projektu se zúčastnila i na Florida Keys. V rámci doktorantského studia zpracovávala projekt na mořské proudy. **Za své podvodní fotografie** byla několikrát oceněna u nás i na zahraničních festivalech. Jako vůbec první Čech získala r. 2005 na prestižním festivalu v Antibes ve Francii cenu společnosti Our world – underwater scholarship pro fotografa do 25 let. O rok později ji obhájila. Pravidelně své články a fotografie publikuje v mnoha českých periodikách. Od roku 2007 pořádá autorské výstavy. Putovní výstavy velkoplošných fotografií Tváře moře a Podmořská setkávání mají úspěch v mnoha městech republiky. Pořádá besedy a přednášky o mořském světě a zemích, které díky fotografování, potápění a biologickým expedicím navštívila. Další informace najdete na webových stránkách www.balzarova.cz.

Objevte rozmanitý podmořský svět Indického oceánu s Emirates!

LÁKÁ VÁS POTÁPĚNÍ NEBO SE POTÁPÍTE PRAVIDELNĚ A HLEDÁTE DALŠÍ ZAJÍMAVÉ ZKUŠENOSTI? NYNÍ MÁTE MOŽNOST ZÚČASTNIT SE EXKLUZIVNÍ SOUTĚŽE O KURZ POTÁPĚNÍ SE SPOLEČNOSTÍ EMIRATES.

Báhem tohoto kurzu se dozvíte mnoho o potápění a naučíte se základní pravidla. Pro potápěče začátečníky přinášíme také několik doporučení od známé české potápěčky Martiny Karáskové (Balzarové). Martina se potápí již téměř 15 let. Jednou z destinací, kterou si nejvíce zamilovala, je Indický oceán.

V Indickém oceánu se totiž nachází velké množství organizmů, které nenajdeme nikde jinde na světě. Mezi top místa s nejvíce druhy endemitů patří ostrovy jako Mauricius. Do Indického oceánu zasahuje částečně tzv. Coral triangle, což je místo s největší bohatstvím druhů v oceánu. Určitě si budete moci zaplavat vedle mořské želvy a nechybí ani delfini, několik druhů velryb či vyhledávané murény, dále pak dráčky, vějířníci, jehly, klunatky, mořští

koníci a společnost vám budou dělat také klauani a sasanky. Rámec potápění jsou rovněž Maledivy, kde zkušená i odvážná mohou zažít potápění v proudech nebo vrakové potápění.

Do těchto destinací se za potápěním můžete vydat letecky s Emirates. Na Mauricius, Malé nebo Mahé lze cestovat pohodlně z Prahy s přestupem v Dubaji. Navíc se na cestě určitě nebudete nudit. Při každém letu jsou k dispozici prvotřídní služby včetně zábavního systému ice, na němž najdete více než 2000 filmových kanálů, televizních pořadů, her a hudebních kanálů. Také se připravte na výbornou gurmánskou kuchyni na palubě. Emirates spolupracuje se špičkovými šéfkuchaři a gurmánská jídla a jedinečná vína se podávají ve všech třídách.

S Emirates se nemusíte obávat o hmotnost zavazadel a kladně si přibalte kromě potápěčské výbavy také další sportovní vybavení nebo cokoli, co vám na dovolené nemůže chybět. V ekonomické třídě je povolená hmotnost zavazadel 30 kg, v business třídě 40 kg a v první třídě dokonce 50 kg.

Vyhrajte kurz pro jednu osobu a zažijte nové dobrodružství! Hlavní výhra kurzu potápění se zkušenými lektory.

Neváhejte a připojte se na www.jenpromuze.cz/souteze a ten z vás, kdo nejvtipněji odpoví na soutěžní otázku, získá kurz potápění.

Jedovatý perutý
dábelský býval
i v akváriích.

Murěna nosatá je
proteandrický hermafrodit.

Mořský had vinožil
užovkový má na obranu
velmi silný jed.

Hadičce na mořské
houbě.

Nahožábří plž
Chromodoris willani.

Rozedranec
Commersonův.

Slyšíte něco pod vodou?

Ano! Spoustu různých zvuků, ryby jsou hodně ukecané. Například šitník jakoby chrochtá, klauni vydávají takové klapavé zvuky a kanicové třeba dokážou bubnovat. Když nějaká ryba něco okusuje, tak to jakoby cvaká. Pod vodou je také slyšet echolokace delfínů. Jednou jsme zaslechli divné pípání, vůbec jsme nevěděli, co to je, a potom jsme zjistili, že kousek od nás se vynořila vojenská ponorka.

Jakou jste při potápění zažila nejnebezpečnější situaci?

Jednou udělal chybu kluk, který řídil loď, a mohlo mě to stát život. Nedodržel hned několik opatření, ale hlavně měl

vypnuté motory a nemohl

manévrovat s lodí. Vítr ji začal tlačit na útes a mezi ní a skálou jsem zůstala já s kamarádkou.

Neměla jsem kam uhnout, skála byla dole i za mnou a s každou vlnou se na mě sunula loď. Blíž a blíž. Několikrát jsem jen těsně uhnula. Nakonec jsem přežila, ale měla jsem vykloubené

koleno, zůstala jsem ležet na

zádech s kompletní potápěčskou výstrojí a už jsem se nemohla hnout. Loď se zastavila pár centimetrů ode mě.

S jakým největším živočichem jste se kdy setkala?

Se žralokem velrybím. Měl něco přes šest metrů. Tento úžasný zážitek jsem měla poprvé na

Maledivách. Později se mi poštětilo vidět ho ještě v Ománu a v Mexiku. V Egyptě také jsou, ale tam jsem ho ještě neviděla.

Ale není člověku nebezpečný jako ostatní žraloci, kteří loví velké ryby.

Ani ti nejsou člověku nebezpeční, žraloci všeobecně nepředstavují pro potápěče velké riziko. Delfini mohou být v tomto ohledu mnohem nebezpečnější, záluďnější.

Vážně? Vždyť se říká, že žraloci lidi napadají, zatímco delfini je zachraňují.

To jsou pohádky. Ve skutečnosti je to vše mnohem komplexnější a rozhodně ne černobílé. Divocí delfini mohou být velmi nebezpeční. Navíc, na rozdíl od žraloka, zabíjejí třeba jen pro zábavu. A jsou chytrí, mnohdy agresivní. Například přípravou k člověku, dělají, že si chtějí hrát, a zničeho nic ho napadnou. Zatímco žralok je vždycky velký strašpytel.

Žralok a strašpytel? Bojí se potápěčů?

Obecně žralok nikdy nepřijde k člověku blíž, než je délka jeho těla. Hlavně se vždy chová stejně, nikdy nevybočí ze standardů a vzorců chování. Takže stačí proti němu vyplavat. On se lekne a uplave. Útočí jen na to, co před ním uniká, nebo je menší než on, to je pro něj kořist. Nicméně jako ve všem, i v přírodě existují výjimky, a tak

žijí v moři i zvědaví žraloci, kteří vzácně přijdou sami k člověku blíž. To jsou pak pro potápěče ty nejlepší momenty

Vás někdy napadl delfin?

Ne, nenapadl, protože si dávám pozor a bedlivě sleduju reakce a chování zvířat, s nimiž se ve vodě setkávám. Dokonce jsem zažila i porod divokého delfína v přírodě. Hejno na Zanzibaru mě tehdy vzalo bez problémů mezi sebe a dovolilo mi celou nádhernou sledovat. Byl to úžasný zážitek! Nicméně kamarádce se stalo, že ji dva delfini sexuální napadli, když měla menstruaci. A málem ji zabili. Byli to nějací nevybrouření mladí samci a ti občas dělají. Delfini obecně jsou stejně jako rovněž inteligentní šimpanzi velmi agresivní. Znašilují se mezi sebou, napadají, zabíjejí, zabíjejí mláďata. Jejich rejstřík chování je tedy velmi pestrý a zajímavý.

Takže žralok není vůbec nebezpečný?

Stát se může samozřejmě cokoli, zejména kvůli nedorozumění, ale žralok je určité to nejmenší nebezpečí, kterého by se měl člověk v moři bát. Oproti jiným mořským zabijákům je to amatér. Nejhorší jsou malá, nenápadná nebo naopak velmi křiklavě zbarvená zvířata. Čtyřhranky, jedovaté homolice, odranci, mořští hadi, jedovaté ostnaté ryby... Ale celkově platí, že je velmi malá pravděpodobnost, že na takového živočicha narazíte.

Tak proč koukáme na filmy, seriály, přírodopisné dokumenty, kde jsou delfini kamarádi a žraloci agresivní?

Všechno začal film Čelisti z roku 1975. Sociologické průzkumy dokonce dokazují, že do té doby se člověk žraloků nebál! To si dnes nikdo nedokáže představit. Najednou vznikla obrovská hysterie, přidaly se další filmy... Přitom ještě před padesáti lety to bylo tak, že lidé u moře se žraloků nebáli a žili s nimi v harmonii a lidé ve vnitrozemí o nich jednoduše

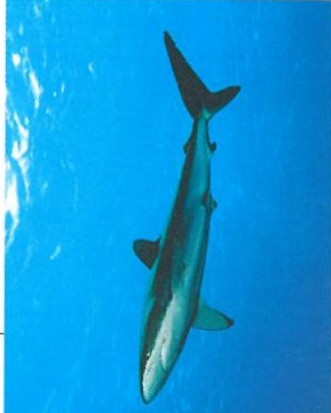
neptěmýšleli. Dnes na základní škole mi sto procent dětí řekne, že v moři se bojí žraloka. Přitom se s ním nikdy nesetkaly, ani ho nikdy na vlastní oči neviděly.

Takže vy jste nikdy strach ze žraloka, když jste na něho narazila pod vodou, neměla?

Nikdy jsem pod vodou strach ze žraloka neměla, naopak mě zalila vlna neskutečné radosti, že ho vůbec vidím. Potápěči se všeobecně nevyhýbají žralokům, naopak je vyhledávají a jezdí se za nimi potápět. Hledají místa, kde ještě jsou, např. Maledivy, Mauricius, Seychely, Bahamy, Kuba, Súdán. Člověk ročně zabije až 150 milionů žraloků a stále jich ubývá. Začínají být poměrně vzácní. Za posledních padesát let klesla jejich populace až o 90 procent. Navíc jsou žraloci zabíjeni velmi brutálním způsobem, kterému se říká shark finning. Na lodi jsou jim zaživa odříznuty ploutve a žralok je vhozen zpět do vody, kde pomalu umírá. Pro obchodníky jsou totiž cenné pouze ploutve, dělá se z nich žraločí polévka.

Máte nějaké životní motto?

Žádná fotografie nikdy nevyvází život potápěče. Časem jsem si tam pak přidala ještě vlastní pasáž: Ale ani smrt nějakého jedinečného organismu. 14

„Mladá samička žraloka hedvábného, která si s námi hrála v Súdánu.“ Od filmu Čelisti z roku 1975 mají lidé strach ze žraloků.

Shora: Medúza *Cephea* dosahuje až 60 cm. Můžete ji objevit i v Rudém moři.
Menší druh rejnoka manty *Manta birostris* alfredi, příbuzná mantě *Manta birostris*.